

Er "Ny Start i arbeidslivet" et godt tiltak for å få tidligere domfelte ut i arbeid?

Vågsbygd videregående skole

Innholdsfortegnelse

Forside	
Innholdsfortegnelse	2
Innledning	3
Varodd AS og "Ny Start i arbeidslivet"	4
Attføringsbedriften Varodd AS:	4
Teamet "Ny Start i arbeidslivet":	4
Stønad til tidligere domfelte	5
Samfunnsmessig gevinst av at tidligere domfelte kommer ut i arbeidslivet	5
Makronivå:	6
Finansielle området:	6
Sosiale området:	8
Mikronivå:	9
Individet:	9
Er "Ny Start i arbeidslivet" et godt tiltak for å få tidligere domfelte ut i arbeid?	10
Forventninger til arbeidskapasitet	12
Konsekvenser av at tidligere domfelte ikke kommer ut i arbeid	12
Makronivå:	12
Mikronivå:	13
Tap av sosial status i samfunnet:	13
Konklusjon	14
Kilder	15

Innledning

Det er et faktum i Norge i dag at tilbakefallsprosenten til norske fengsler er alt for høy. I følge Statistisk Sentralbyrå ligger den på hele 43 %¹. For å bekjempe denne høye tilbakefallsprosenten finnes det i dag noen attføringsbedrifter som gir et tilbud spesielt rettet mot domfelte. Et av disse tilbudene er kalt "Ny Start i Arbeidslivet", og er et tilbud som gis i Kristiansand og Stavanger. I løpet av denne oppgaven ønsker vi å se nærmere på nettopp dette tilbudet, om "Ny Start i Arbeidslivet" er et godt tiltak som kan bidra til å redusere tilbakefallsprosenten, hva det har å si for enkeltindividene å komme tilbake i arbeid etter sonet dom, og hva det har å si for samfunnet generelt at vi får tidligere domfelte ut igjen i arbeid. Vår problemstilling er dermed *"Er "Ny start i arbeidslivet" et godt tiltak for å få tidligere domfelte ut i arbeid?"*.

For å få svar på vår problemstilling har vi valgt å ta kontakt med to ulike attføringsbedrifter med tilbudet "Ny Start i arbeidslivet", Varodd AS i Kristiansand og Allservice i Stavanger. Siden Varodd AS ligger i vårt nærmiljø, har vi valgt å gå nærmere inn på denne bedriften. For at vi skulle få et best mulig innblikk i individenes erfaring av å være en tidligere domfelt å så komme ut igjen i arbeid, tok vi kontakt med en tidligere rusmisbruker og domfelt som har fått jobb gjennom "Ny Start i arbeidslivet" på Varodd AS. Samtidig har vi tatt kontakt med to ansatte i "Ny Start i arbeidslivet" i Kristiansand og Stavanger, og fått veiledning av dem angående statistikker og prognoser. Vi har også tatt kontakt med en fengselsbetjent i Kristiansand Fengsel og en politiker i Kristiansand, Jørgen Kristiansen (Krf), for å høre hva de synes om jobben Varodd AS og "Ny Start i arbeidslivet" gjør i Kristiansand.

¹ http://www.ssb.no/emner/03/05/a_krim_tab/tab/tab-2007-08-13-24.html

Varodd AS og "Ny Start i arbeidslivet"

Attføringsbedriften Varodd AS:

Varodd AS er en av Norges største attføringsbedrifter². En attføringsbedrift er en bedrift som hjelper folk ut igjen i arbeid³. Det kan være at Varodd AS enten hjelper mennesker med nedsatt arbeidsevne ut i samme jobb som tidligere eller i et nytt arbeid. Arbeidsevnen må være redusert på grunn av sykdom, skade eller lyte. Varodd AS holder til på Rige Næringsområde i Kristiansand, og har i dag 81 ordinære ansatte.

På Varodd finner vi ulike avdelinger som igjen er delt inn i ulike team. *Arbeid med bistand (AB)* er avdelingen som har hovedfokus på mennesket og arbeid. Her går de direkte inn og hjelper enkeltpersoner med å finne et arbeid som passer for dem, enten det er ungdom, psykisk syke eller domfelte. Dette arbeidet utføres av ulike team som har fokus på en av disse gruppene av mennesker.

Teamet "Ny Start i arbeidslivet":

Teamet "*Ny Start i arbeidslivet*" er et eksempel på en avdeling under *Arbeid med bistand (AB)*. Dette er et team på fire personer som arbeider direkte mot tidligere domfelte, og som hjelper dem med å komme ut igjen i arbeid etter sonet dom. Den tidligere domfelte får tilbud om oppfølging i arbeidslivet i inntil fire år etter løslatelsen⁴. For å oppnå at den domfelte beholder arbeidet over tid, er det også viktig for "*Ny Start i arbeidslivet*" å gi den hjelpen som trengs i forhold til helse, angst, rus, økonomi, familie, hobbyer, venner, konflikter på jobb, osv. I tillegg til å hjelpe den tidligere domfelte ut i arbeid, er det en arbeidsgiver som skal ta imot en ny ansatt. Derfor gir "*Ny Start i arbeidslivet*" den enkelte arbeidsgiver blant annet lavere utgifter i opplæringsfasen og bistand fra personalkonsulent, ved behov. "*Ny Start i arbeidslivet*" driver behandling på et mikronivå hvor de har samtaler med hver enkelt domfelt, og hjelper en og en til å komme ut i arbeidslivet igjen.

² http://varodd.no/Frame/Frame.asp?page=../Om_Varodd/Om-Varodd.htm

³ <http://no.wikipedia.org/wiki/Attf%C3%B8ringsbedrift>

⁴ Marianne Dahl, Personalkonsulent ved "*Ny Start i arbeidslivet*", Kristiansand

Stønad til tidligere domfelte

Når en domfelt blir løslatt, skjer det store forandringer i livet. 30 % har ikke bolig når de kommer ut⁵, 70 % har ikke jobb⁶ og noen har heller ikke lenger kontakt med venner og familie. Når de tidligere domfelte kommer ut fra fengselet, blir de registrert som arbeidsledige, og de vil dermed få arbeidsledighetstrygd fra NAV. Hvis de ønsker å få hjelp til å komme ut i arbeidslivet, samt hjelp til andre tiltak, gjennom "Ny Start i arbeidslivet", får de tidligere domfelte også en stønad som skal sikre dem inntekt i en overgangsperiode hvor de har behov for arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling eller annen oppfølging fra NAV for å komme i arbeid. Denne stønaden kalles *Arbeidsavklaringspenger*⁷ (AAP), og erstattet fra 1. mars 2010 tidligere attføringspenger, rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførestønader.

Likevel er det ikke alle som kan få arbeidsavklaringspenger. Visse kriterier må være oppfylt for at en person skal kunne få denne stønaden. Arbeidsevnen må være nedsatt med minst halvparten på grunn av sykdom, skade eller lyte. Hvis han/hun enten er under aktiv behandling, under gjennomføring av arbeidsrettede tiltak, under arbeidsutprøving, opptrapping etter sykdom, eller under oppfølging fra NAV etter at behandling og tiltak er forsøkt, har en rett på arbeidsavklaringspenger.

Når det kommer til lønn, for de tidligere domfelte som deltar i tiltaket "Ny Start i arbeidslivet", kan de få ordinær lønn eller ytelser fra folketrygden. Arbeidsgivere som ansetter personer med nedsatt arbeidsevne på grunn av sykdom eller lyte kan også få lønnstilskudd, på inntil 50 prosent av den ordinære lønnen inntil ett år, fra NAV.⁸

Samfunnsmessig gevinst av at tidligere domfelte kommer ut i arbeidslivet

For å finne ut hvilken samfunnsmessig gevinst det gir at tidligere domfelte kommer ut i arbeid, har vi valgt å dele samfunnet inn i to hovedområder; samfunnet på makronivå og mikronivå. På makronivå har vi valgt å fokusere på to områder: det finansielle og det sosiale. Her vil vi både se på

⁵ <http://www.attforingsbedriftene.no/kurs-og-konferanser/seminarpresentasjoner.aspx?M=News&PID=26&NewsID=673>

(NAV og Kriminalomsorgen, forankring og arbeid, v/ Benedicte Hollen)

⁶ Se fotnote nummer 5

⁷ <http://www.nav.no/Arbeid/Jobb+og+helse/Arbeidsavklaringspenger>

⁸ <http://www.nav.no/Arbeid/Arbeidsgiver/Inkluderende+arbeidsliv/Arbeidsmarkedstiltak/809.cms>

hvilken samfunnsøkonomisk gevinst det gir for det norske samfunn at tidligere domfelte kommer ut i arbeid, men også hvordan det sosiale aspektet i samfunnet påvirkes. For å få et innblikk i hvordan samfunnet på et mikronivå blir påvirket har vi valgt å se nærmere på individet, og hva det gjør med dem å få seg en ny jobb. For å finne svar på hvordan nytt arbeid påvirker individet har vi også valgt å ta kontakt med en tidligere rusmisbruker og domfelt, som har fått hjelp av "Ny Start i arbeidslivet" i Kristiansand, til å komme ut igjen i arbeidslivet.

Makronivå:

Finansielle området:

Det er flere punkter i økonomien som blir påvirket dersom tidligere domfelte kommer ut igjen i arbeid. Når vi skal se på hvilke endringer dette gjør for samfunnet er det viktig å se på samfunnet på et makronivå. Det vil altså si at det utgjør ingen forskjell for hele samfunnet at bare en person kommer ut i arbeid, men så fort vi snakker om et større antall personer, altså makro, kan vi se en forskjell i økonomien som helhet.⁹ Argumentene som følger nedenunder er dermed sett i lys av at et større antall personer av de tidligere domfelte får arbeid og beholder det.

Det å ha en person inne i fengselet i et døgn koster, ifølge Kristiansand Kretsfengsel, omtrent 1900kr, noe som er høye utgifter for staten¹⁰. Det er også et faktum i Norge i dag at fengslene sliter med lange soningskøer. En økning i sysselsettingen og dermed, gjerne som følge av lav arbeidsledighet, mindre kriminalitet vil kunne være med på å redusere utgiftene for det offentlige og problemet med lange soningskøer. Dette er under forutsetning at færre tidligere domfelte faller tilbake til kriminaliteten når de får seg et fast arbeid.

Når antall ansatte ved en arbeidsplass øker er det gjerne en selvfølge at produksjonen også vil øke. En økt produksjon på flere arbeidsplasser vil kunne være med på å redusere underskuddet på det oljekorrigerede statsbudsjettet.¹¹ Dette ved at samtidig som produksjonen går opp vil de tidligere domfelte som nå er i arbeid gå fra å være en utgift for staten til å bli en inntekt. Staten sparer nå penger vedrørende antall innsatte i fengsler, samt kostnader ved drift av soningsplass og trygdeutgifter. I tillegg må personene nå også betale skatter og avgifter til staten som alle andre yrkesaktive.

⁹ Lærebok i samfunnsøkonomi Vg3, (Steinar Holden og Robert G. Hansen, 2008)

¹⁰ Intervju med Fredrik Axelsen, fengselsbetjent ved Kristiansand Kretsfengsel

¹¹ Se fotnote nummer 7

Regjeringen sa i Stortingsproposisjon 9 fra 2006-2007:

”Regjeringen ønsker å skape flere arbeidsplasser og styrke sentrale velferdstjenester som helse, omsorg og utdanning. Regjeringens oppgave er å styrke, fornye og videreutvikle velferdssamfunnet. Vårt mål er å gi alle mennesker i hele landet mulighet til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv.”¹²

Norge trenger i dag flere arbeidstakere for å fylle opp de ledige arbeidsplassene. For Norges økonomi er det viktig å ha så lav arbeidsledighet som mulig, men likevel ha noe arbeidsledighet. I Norge i dag har vi en arbeidsledighet på 3,3 prosent av den totale arbeidsstyrken¹³. Ved at tiltak som ”Ny Start i arbeidslivet” hjelper tidligere domfelte ut i arbeid etter endt soning vil dette kunne være med på å redusere arbeidsledigheten ytterligere, samt redusere utgifter til arbeidsledighetstrygd. I Norge i dag venter vi på den store eldrebølgen, hvor vi får et økende antall eldre, den vil slå inn for alvor om 10 år. Det er dermed viktig for det norske samfunn å få flere ut i arbeid for å fylle opp plassene etter de som nå blir pensjonister og ellers nye arbeidsplasser, for å sammen kunne bidra til velferdsstaten og de høye pensjonsutgiftene som venter oss.

”Hvis vi legger inn en forsiktig standardvekst på en prosent, vil sysselsettingsbehovet bli firedoblet innen 2060”, sier forskningsleder Erling Holmøy i Statistisk Sentralbyrå.¹⁴

”Ny Start i arbeidslivet” kan bidra til redusert arbeidsledighet. Lav arbeidsledighet i et samfunn vil ha mye å si for lønningene til de ansatte. Arbeidsgiverne blir med lav arbeidsledighet nødt til å presse lønningene opp for å bevare sine ansatte, men også for å være den mest attraktive bedriften på markedet slik at flere vil arbeide hos dem.¹⁵ Ved at den tidligere domfelte får et lønnet arbeid vil personen få økt disponibel inntekt, altså mer penger å rutte med. I et regneeksempel regjeringen har gjort i Stortingsmelding nummer 9 fra 2006-2007¹⁶ anslår de at det enkelte individ vil få en økonomisk gevinst på om lag ½ million kroner ved fem år mer i arbeid, og om lag 1 ½ millioner kroner ved tjue år mer i arbeid, regnet i nåverdi. Når personen har mer penger vil også kjøpekraften til den enkelte øke slik at det blir solgt flere produkter. Økonomien i dagens samfunn henger på flere områder tett sammen, noe vi merket særlig da finanskrisen brøt ut høsten 2008. Ved at et større antall tidligere domfelte får økt kjøpekraft påvirker dette salg og etterspørsel etter produkter. Blir etterspørselen på et marked for høy vil dette kunne påvirke prisen, og hvis

¹² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20062007/stmeld-nr-9-2006-2007-/1.html?id=432895>

¹³ <http://www.ssb.no/arbeid/>

¹⁴ <http://www.nettavisen.no/nyheter/article2856233.ece>

¹⁵ Lærebok i samfunnsøkonomi Vg3, (Steinar Holden og Robert G. Hansen, 2008)

¹⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20062007/stmeld-nr-9-2006-2007-/15.html?id=433168>

etterspørselen i helhet i samfunnet blir økt vil dette kunne føre til inflasjon, altså prisstigning over lengre tid. Med lavarbeidsledighet og større produksjon vil disse faktorene til sist kunne påvirke landets BNP (bruttonasjonalprodukt). Men det er viktig å merke seg at vi her snakker om endringer generelt i samfunnet, og endringer som gjelder en stor gruppe mennesker i samfunnet. Blir bruttonasjonalprodukt i et land påvirket kan dette være forutsatt av at landet tjener mer og kan f.eks. ha mer midler å bruke på statsbudsjettet som vil ha noe å si for befolkningen i form av for eksempel lavere skatter og avgifter, og økte offentlige utgifter som høyere trygd løsnings osv. Personalkonsulent i "Ny Start i arbeidslivet" i Stavanger, Frode Lura, kommenterer også viktigheten med dette tiltaket ved å si:

"Det er helt klart at vi trenger flere slike bedrifter med tilbud som "Ny Start i arbeidslivet". Dette gir en god samfunnsøkonomisk gevinst"

Sosiale området:

I dag har vi en økende kriminalitet, og spesielt personer som tidligere har sonet begår igjen ny kriminalitet¹⁷. En av grunnene til at personer som har sonet tidligere begår ny kriminalitet er gjeld. Leder i "Ungdom mot Vold", Farid Bouras, sier til Dagsavisen:

*"Disse "gutta" har ofte enorme summer gjeld som gjør at mange av de må begå kriminalitet for å skaffe seg et livsopphold. De trenger hjelp til å takle dette."*¹⁸

Hun sier til Dagsavisen at tidligere domfelte trenger hjelp til å takle disse gjeldsproblemene som fører til ny kriminalitet. At tidligere domfelte får et arbeid, kan være en stor hjelp her. Nå har de ikke lenger behov for å begå vinningskriminalitet. De har egen inntekt og har dermed råd til å nedbetale lån og gjeld de har fra tidligere kriminelle handlinger og eventuell rusmisbruk. Samtidig vil et nytt arbeid og ny arbeidsplass gi dem mulighet til nye sosiale miljøer og venner, og for mange er det en mulighet til å komme seg unna de tidligere kriminelle miljøene de var innblandet i.

I følge Stortingsproposisjon nummer 31 fra 2006-2007¹⁹ var rundt 60 prosent av innsatte i norske fengsler avhengige av rusmidler. Samtidig som over 75 % verken har arbeid eller bolig når de løslates. Når "Ny Start i arbeidslivet" går inn og hjelper tidligere domfelte med å komme ut igjen i arbeid, støtter de også den enkeltes behov for hjelp med helse, angst, rus, økonomi, familie, bolig,

¹⁷ <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article426960.ece>

¹⁸ Se fotnote nummer 14

¹⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/stmeld-nr-31-2006-2007-/6/2/2.html?id=469261>

hobbyer, venner og lignende. Som tidligere nevnt sliter mange domfelte med rusmisbruk, og "Ny Start i arbeidslivet" ønsker ikke å gi jobb til en person som har rusproblemer. Dette er fordi det byr på flere ulemper enn fordeler, ved at det for eksempel kan være vanskelig å møte presist på jobb eller at de møter opp ruset på jobb. Sliter en av deltakerne i "Ny Start i arbeidslivet" med rusproblemer, skriver "Ny Start i arbeidslivet" den enkelte ut av programmet og sender dem på rehabilitering eller avrusning. Når da den tidligere domfelte er fri fra rusen og føler seg klar for å komme ut i arbeid, tar "Ny Start i arbeidslivet" deltakeren inn igjen i programmet. Som dette eksempelet viser, vil en arbeidsplass ofte gi tidligere domfelte en avstand fra rusen. Ettersom flere vil ta avstand fra rusen, vil også etterspørselen etter rus og narkotika falle. Dette gjelder da rus og narkotika på det illegale markedet, ettersom de aller fleste rusmisbrukere handler på det illegale markedet.

Mikronivå:

Individet:

Flere av tidligere domfelte sliter med gjeldsproblemer og dårlig økonomi når de kommer inn i fengsel. For at deres egen økonomi kan komme på plass igjen, trenger de inntekt og den inntekten kan de få gjennom arbeid. Gjennom arbeid tidligere domfelte får fra "Ny Start i arbeidslivet" vil den enkelte mest sannsynlig få ordnet opp i sin egen økonomi, samt øke egen selvtillit ved at han ikke lenger går på trygd fra NAV, men har egen inntekt til å nedbetale gjeld, kjøpe mat og underholde seg selv.

De fleste domfelte har familie utenfor fengselet. I de fleste familier vil den optimale oppveksten være å vokse opp med en mor og far i huset, slik at ungene lærer ulike roller fra begge foreldrene. Hvis for eksempel en familie har en far som går ut og inn av fengselet, kan det være både tøft og vanskelig for både kone og barn. Kanskje må barna lyve om hvor pappa er når de er på skolen, fordi de ikke tør å fortelle at han er i fengsel. Hvis faren kan få en jobb når han kommer ut fra fengselet, kan dette bidra til at han ikke begår ny kriminalitet og kommer tilbake i fengsel. Det vil være tryggere for kona, samtidig vil det gi barna en tryggere og bedre oppvekst.

Fangevokter ved Kristiansand Kretsfengsel, Fredrik Axelsen, fortalte selv om sin opplevelse av at tidligere domfelte kommer ut igjen i arbeidslivet:

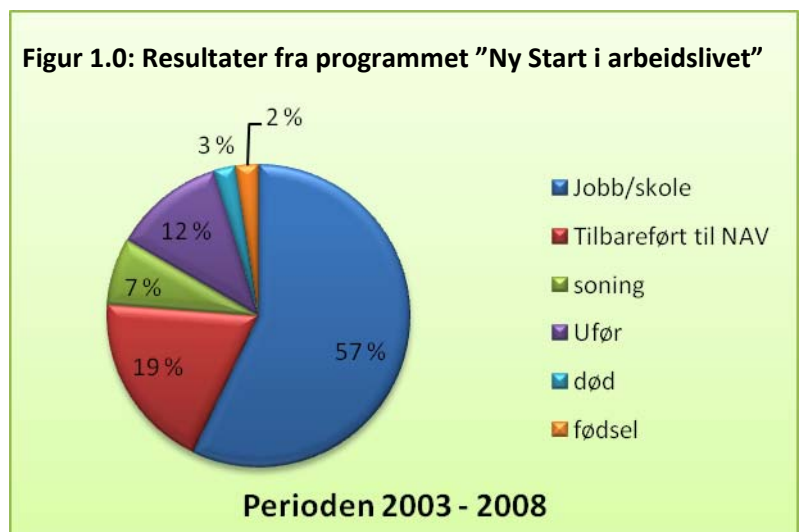
"Når jeg møter folk som har gått inn og ut her i mange år ute, og de har fått seg jobb, kollegaer og tjener egne penger, så gjør det noe med meg. Det gjør noe med oss alle"

Likevel er det ikke alltid familien ønsker å ta i mot den tidligere domfelte når han løslates. For å få et innblikk i hvordan den enkelte føler presset for å møte familien sin igjen etter å ha sonet i fengselet, samt begå ny kriminalitet fra gamle gjengmiljøer, valgte vi å ta kontakt med en tidligere domfelt som er med i tiltaket "Ny Start i arbeidslivet" på Varodd AS. Av hensyn til personens identifikasjon valgte vi å kalle den tidligere domfelte "Kjell". "Kjell" forteller i intervjuet vi hadde med han at den illegale rushandlingen han ble arrestert for, var helt skjult for familien. Han levde et dobbeltliv hvor han solgte narkotika samtidig som han jobbet. Derfor kom arrestasjonen som et sjokk på familien. I etterkant av løslatelsen har ikke "Kjell" har noe kontakt med broren sin, etter ønske av broren selv. Men moren hans har fulgt han tett opp og vært en god hjelper i den vanskelige tiden. "Kjell" forteller også litt om sitt forhold til "Ny Start i arbeidslivet" og hans personalkonsulent Marianne Dahl.

"Ny Start i arbeidslivet har vært en stor hjelp for meg i tiden etter løslatelsen. Når de fleste i familien svikter, er det godt å ha personer som ønsker å gjøre alt for at du lykkes i livet, og som gir deg all den hjelpen du trenger. Marianne Dahl har vært en enorm støttespiller for meg etter soningen. Hun har betydd alt for meg, og jeg er ikke sikker på om jeg hadde klart meg uten henne. En ting jeg er sikker på er at jeg ikke hadde vært her jeg er i dag, uten henne."

Er "Ny Start i arbeidslivet" et godt tiltak for å få tidligere domfelte ut i arbeid?

"Ny Start i arbeidslivet" startet opp i Kristiansand i 2003. Figur 1.0 viser hvordan utviklingen har vært for deltakerne i "Ny Start i arbeidslivet" i Kristiansand fram til august 2008. Som vi ser her har "Ny Start i arbeidslivet" bidratt til at mange deltakere enten har fått jobb eller begynt med utdanning. Til sammen har "Ny Start i arbeidslivet" jobbet med 42 personer i denne

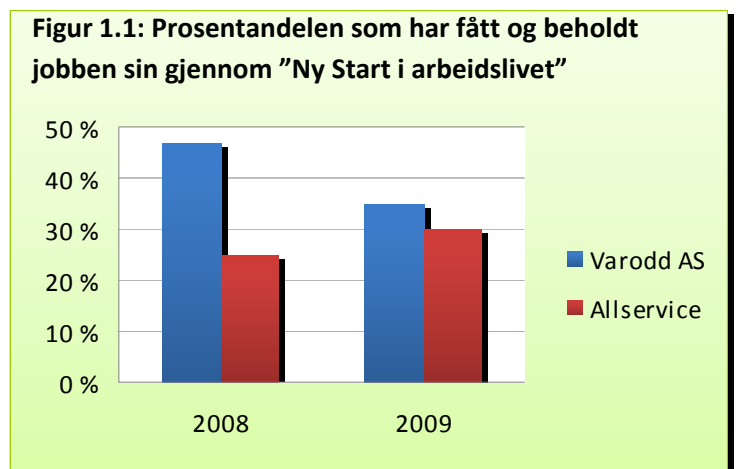

fem års perioden. 24 av dem har fått jobb eller begynt på skole, og de resterende 18 deltakerne er skrevet ut av ulike grunner. Åtte personer er tilbakeført til NAV enten fordi de ikke ønsker å jobbe, eller fordi det ikke er noen mulighet for at "Ny Start i arbeidslivet" kan hjelpe dem, ved at de ikke møter opp til avtalte møter og lignende. Fem personer har søkt om uførepensjon, fordi personene ikke er i stand til å jobbe. Tre personer har havnet tilbake til soning etter å ha begått kriminelle handlinger mens de har vært i tiltaket. Og to stykker er falt ut av tiltaket på grunn av dødsfall og permisjon på grunn av fødsel. Dermed ser vi at prosentandelen som begår nye kriminelle handlinger er veldig lav, kun 7 prosent.

Deltakerne i "Ny Start i arbeidslivet" er alle forskjellige mennesker med ulike behov, og dermed er det stor variasjon i hvor lenge de enkelte er med i tiltaket. Figur 1.1 viser hvor mange som i 2008 og 2009 fikk jobb via "Ny Start i arbeidslivet" og beholdt jobben sin. Ved å studere tallene fra kun to år, får vi et innblikk i hvor viktig det er å se statistikker fra lengre tidsperspektiv. Dette fordi statistikken varierer en del fra år til år.

Variasjonen kan skyldes når de ulike deltakerne kommer inn i tiltaket, når de begynner i arbeid og hvor lang oppfølgingstid de trenger.

"Ny Start i arbeidslivet" på Varodd AS er et rimelig nystartet tiltak, og har dermed ikke nedskrevet nøyaktige tallbaserte årsrapporter fra 2003-2007. Derfor har vi flere statistikker som viser utviklingen fra år til år.

Forventninger til arbeidskapasitet

Arbeidskapasiteten varierer fra person til person. Dette er spesielt viktig å ta hensyn til i forhold til at deltakerne i programmet "Ny Start i arbeidslivet" skal klare å mestre sine oppgaver. For uten at presset blir for stort og veien tilbake til rus blir for kort. Det å ikke mestre arbeidslivet vil mange se på som tungt og nedverdiggende, derfor er det viktig å tilrettelegge arbeid som ikke blir for hardt, men at det samtidig kan by på utfordringer. Mange bedrifter har klart dette og det har gitt gode resultater for både bedrift og deres rykte, samtidig som det har resultert i fornøyde arbeidstakere.

Betydning for personen:

For samtlige vil det å ha en fast inntekt være en svært betryggende faktor for å kunne se fremover. Det vil være med på å kunne sikre fremtidsutsiktene og gi en trygg ramme rundt familien. En arbeidsplass er for mange mer enn bare en arbeidsplass. Det vil være et sted hvor man kan være sosial i trygge omgivelser og hvor man bygger store deler av nettverket sitt. Å ha en plass å kunne gå til hver dag gir trygghet og gode rutiner for et hvert menneske.

Konsekvenser av at tidligere domfelte ikke kommer ut i arbeid

Underveis i programmet "Ny Start i arbeidslivet" hender det at det oppstår problemer. Kanskje er ikke deltakeren nok motivert for å arbeide, kanskje han ikke trives på arbeidsplassen eller kanskje ikke deltakeren oppfyller kravene som stilles i arbeidslivet. Da kan vi dele problemet inn i to deler. Problemene som oppstår på makronivå og problemene som oppstår på mikronivå.

Makronivå:

Når en domfelt kommer ut fra fengsel, må personen melde seg som arbeidsledig hos NAV. Deretter bestemmer NAV hvilken stønad den tidligere domfelte skal få. Norge er interessert i å ha flest mulig i arbeid for å sikre en god økonomisk vekst. Derfor er vi også avhengig av at når tidligere domfelte deltar i programmet "Ny Start i arbeidslivet" så må det skje en positiv utvikling for at prosjektet kan fortettes og drives, ellers vil det bli for store utgifter å holde programmet oppe. Samtidig vil arbeidsledigheten øke når de tidligere domfelte kommer ut av fengsel. Som regel har de ingen jobb å vende tilbake til, derfor havner de som oftest tilbake til samme gjengmiljø. For Norge vil det være

dyrere å ha trygdede enn å ha folk i arbeid. Det vil si at staten er svært interessert i gode tiltak som kan hjelpe tidligere domfelte og arbeidsledige ut i arbeidslivet.

Mikronivå:

På mikronivå, hvor vi ser på enkeltindivider²⁰, kan det hende at den tidligere domfelte vender tilbake til rusen igjen. Dette fører til at deltakeren faller ut av programmet og vil være tilbake til der han startet. Kriminalitet vil også være en viktig faktor, dette fordi det kan være svært vanskelig å komme ut fra fengsel og inn i arbeid uten hjelp fra andre. Derfor tyr mange til den typen kriminalitet som vi kaller vinningskriminalitet. At en tidligere domfelt ikke klarer å komme seg ut i arbeid, vil mest sannsynlig berøre den nærmeste familien. Fast inntekt er ikke lengre en selvfølge. Derfor må det gjøres drastiske tiltak for å prøve å redde økonomien. I noen tilfeller hender det at den tidligere domfelte må flytte hjem til mor og far, hvis dette er en mulighet. Flere av deltakerne har barn og familie, men når økonomien igjen svikter blir det vanskelig å holde familien samlet med en svekket økonomi.

Tap av sosial status i samfunnet:

For mange tidligere domfelte byr det på utfordringer i å finne arbeid. Med god hjelp av Varodd AS kan den tidligere domfelte få hjelp til å komme inn i arbeidslivet, men det kan likevel dukke opp andre utfordringer når deltakeren først har funnet seg en jobb. Vi mennesker har lett for å "dømme" menneskene rundt oss. Vi har fordommer mot folk og har en indre tanke om at et menneske ikke kan forandre seg. Dette er noe vi knytter opp mot den såkalte stempelingsteorien²¹, teorien som den tidligere domfelte kjenner godt til. Teorien går ut på at personer får et stempel etter noe de har gjort, altså en gang kriminell – alltid kriminell. Vi har snakket med flere tidligere domfelte som Varodd AS har hjulpet. Samtlige kan konstantere at det kan være vanskelig på arbeidsplassen, fordi fordommene som fører til mangel på respekt og ikke minst mangel på tillit er mange.

²⁰ Lærebok i samfunnøkonomi VG3, Pareto 2, (Steinar Holden, Robert G. Hansen 2008)

²¹ Lærebok i sosiologi og sosialantropologi Vg2, (Martin Westersjø, Odd Gunnar Andreassen, 2007)

Konklusjon

Det å få folk ut i arbeid, vil vi selvfølgelig se på som en samfunnsøkonomisk gevinst. Et regneeksempel regjeringen har brukt i Stortingsmelding nr. 9 fra 2006-2007²² viser at 3000 flere personer i arbeid i fem år kan gi en samfunnsøkonomisk gevinst på om lag 3,3 milliarder kroner. Dersom antall uførepensjonister igjen reduseres med ti prosent, anslås det på lang sikt å tilsvare opp mot tjue milliarder kroner, eller omtrent tre prosent av de samlede utgiftene på statsbudsjettet. Som dette regneeksempellet viser vil selv en liten økning i yrkesdeltakelse, gi store gevinster for samfunnet. Samtidig som samfunnet vil få godt økonomisk utbytte av arbeidskraften til tidligere domfelte, vil samfunnet også få en stor reduksjon i trygdeutgiftene. I statsbudsjettet for 2010 satt regjeringen av 272 milliarder til å dekke trygdeutgiftene i Folketrygden, som er den største utgiften på budsjettet²³. En reduksjon i disse utgiftene, vil gi muligheter til å bruke mer penger på andre viktige prosjekter i dagens samfunn. I tillegg vil en reduksjon i trygdeutgiftene gi oss reduserte skatter og avgifter. Tilslutt vil vi få en lavere arbeidsledighet og en voksende BNP²⁴.

Som vi så på Figur 1.0 på side 10, har "Ny Start i arbeidslivet" en tilbakefallsprosent på kun 7 prosent, samtidig som hele 57 % av deltakerne har fått jobb eller begynt med utdanning. Tiltaket vil altså kunne være med på å redusere kriminaliteten i dagens samfunn, ofte den type kriminalitet vi kaller vinningskriminalitet. Dette er KrF-politiker i Kristiansand, Jørgen Kristiansen, helt enig i:

"At man har noe meningsfylt å drive med både under soning, men spesielt etter endt soning er viktig. Vi i KrF mener helt klart at vi kunne trenge flere slike tiltak i Norge!"

Arbeidet "Ny Start i arbeidslivet" gjør, vil altså gi oss en dobbelgevinst hvor vi både får redusert dyre trygdeutgifter og kriminalitet. Samtidig blir en ny samfunnsgruppe sosialisert og får forhåpentligvis tilgang til et nytt miljø med andre verdier. Vi ønsker å være et land med lav arbeidsledighet og et land i utvikling med gode ressurser tilgjengelig.

Dermed mener vi, sammen med jobbkonsulent i "Ny Start i arbeidslivet" på Varodd AS, Håkon Reiersølmoen, at tiltaket "Ny Start i arbeidslivet" er et bra tiltak for å få tidligere domfelte ut i arbeid.

"I dag er det kø for å delta i Ny Start. Vi mener at alle som soner bør få et tilbud om å få hjelp til å komme ut i arbeid, og Ny Start gir en god mulighet til dette"

Håkon Reiersølmoen, Jobbkonsulent i "Ny Start i arbeidslivet" på Varodd AS

²² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20062007/stmeld-nr-9-2006-2007-/15.html?id=433168>

²³ <http://www.absentia.no/article.aspx?articleID=2236> (14.04.10)

²⁴ Lærebok i samfunnsøkonomi VG3, Pareto 2, (Steinar Holden, Robert G. Hansen 2008)

Kilder

Bøker:

Grønlie Anne, Flood Lydern Stein (2008), *Fokus Sosialkunnskap*, Aschehoug & co

Holden Steinar, Hansen G. Robert (2008) *Pareto 2*, Cappelen Damm AS

Westersjø Martin, Andreassen Odd Gunnar (2007), *Sosiologi og sosialantropologi*, Cappelen Damm AS

Nettadresser:

<http://no.wikipedia.org/wiki/Attf%C3%B8ringsbedrift> (01.03.10)

http://varodd.no/Frame/Frame.asp?page=../Om_Varodd/Om-Varodd.htm (01.03.10)

<http://www.attforingsbedriftene.no/kurs-og-konferanser/seminarpresentasjoner.aspx?M=News&PID=26&NewsID=673> (20.04.10)

<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article426960.ece> (12.03.10)

<http://www.nav.no/Arbeid/Jobb+og+helse/Arbeidsavklaringspenger> (18.03.10)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20062007/stmeld-nr-9-2006-2007-/1.html?id=432895> (10.03.10)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20062007/stmeld-nr-9-2006-2007-/15.html?id=433168> (26.03.10)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/stmeld-nr-31-2006-2007-/6/2/2.html?id=469261> (12.03.10)

<http://www.ssb.no/arbeid/> (07.04.10)

http://www.ssb.no/emner/03/05/a_krim_tab/tab/tab-2007-08-13-24.html (07.04.10)

Muntlige kilder:

Fredrik Axelsen, Fængselsbetjent ved Kristiansand Fængsel

Frode Lura, Personalkonsulent ved "Ny Start i arbeidslivet" i Stavanger

Håkon Reiersølmoen, Jobbkonsulent ved "Ny Start i arbeidslivet" i Kristiansand

Jørgen Kristiansen, KrF-politiker i Kristiansand

Marianne Dahl, Jobbkonsulent ved "Ny Start i arbeidslivet" i Kristiansand

Tidligere rusmisbruker og domfelt, "Kjell"